

روابط ساده و چندگانه باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه با وضعیت روانی افراد

Simple and multiple relations between just an unjust world beliefs with psychological state

Ilnaz Sajadian, M. A.

Mohsen Golparvar, Ph. D.

ایلناز سجادیان*

دکتر محسن گلپروار**

چکیده

Abstract

The main purpose of this research was to investigate the simple and multiple relations between just (general and global) and unjust world beliefs with psychological state. To this goal, 319 Participants selected with the use of multi-stage random sampling method from the total Population). Questionnaires which used in this research were: General Just World Beliefs Scale, Global Just World Beliefs Scale, Unjust World Belief Scale and SCL-90-R Scale were used. Pearson's correlation coefficient and stepwise regression analysis methods. Were used-The results showed that there is negative significant relation between general just world beliefs with obsessive-compulsive (OC), interpersonal sensitivity (INT), depression (DEP), hostility (HOS) and paranoia (PAR), ($p < 0.05$, $p < 0.01$). Also results showed that there is negative significant relation between global just world beliefs with obsessive-compulsive (OC) and depression (DEP), ($P < 0.05$). Results also showed a positive significant relation between unjust world beliefs with paranoia ($P < 0.05$). The results of the stepwise regression analysis, showed that only depression has a significant power for prediction of general just world beliefs and score of additional items in SCL-90-R have significant power for prediction of global just world beliefs. Results of regression analysis showed that interpersonal sensitivity (INE) and paranoia (PAR) have significant power for prediction of unjust world beliefs. Finally the results showed that only paranoia (PAR) has a significant power for prediction of unjust world beliefs. The implications of the results have been discussed.

Key words: General just world beliefs, Global just world beliefs, Unjust world beliefs, Psychological state

پژوهش حاضر با هدف بررسی روابط ساده و چندگانه بین باورهای دنیای عادلانه جهانی، عمومی و باورهای دنیای ناعادلانه با وضعیت روانی افراد در شهر اصفهان به مرحله اجرا درآمد. در راستای دستیابی به هدف پژوهش، از کلیه ساکنان شهر اصفهان ۳۱۹ نفر (۱۸۹ نفر زن، ۱۳۰ نفر مرد) به صورت نمونه‌گیری چند مرحله‌ای از نقاط مختلف شهر انتخاب شدند. پرسشنامه‌های مورد استفاده در پژوهش عبارت بوده‌اند از: پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه عمومی، پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه جهانی، پرسشنامه دنیای ناعادلانه و پرسشنامه SCL-90-R. داده‌های حاصل با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون همزمان و گام به گام مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از بررسی روابط ساده بین باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه با وضعیت روانی افراد نشان داد که دنیای عادلانه عمومی با وسواس فکری و عملی، حساسیت بین فردی، افسردگی، خصومت، سوءظن و باورهای دنیای عادلانه جهانی با وسواس فکری و عملی و افسردگی رابطه منفی و معنادار دارند. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که از بین کلیه متغیرهای پژوهش برای دنیای عادلانه عمومی صرفاً افسردگی و برای باورهای دنیای عادلانه جهانی نیز صرفاً نمره سوالات اضافی دارای توان پیش‌بینی هستند. اما تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد که برای باورهای دنیای ناعادلانه حساسیت بین فردی و سوءظن و تحلیل رگرسیون گام به گام نیز نشان داد که از بین کلیه متغیرهای وضعیت روانی صرفاً سوءظن قادر به پیش‌بینی معنادار باورهای دنیای ناعادلانه است.

واژه‌های کلیدی: باور دنیای عادلانه عمومی، باور دنیای عادلانه جهانی، باور دنیای ناعادلانه، وضعیت روانی

دنیای عادلانه و ناعادلانه باورهای مستقل و یا دارای همبستگی ضعیف با یکدیگر باشند، لازم است تا این سازه‌ها به صورت جداگانه اندازه‌گیری و مورد تحقیق قرار گیرند.

باور به دنیای عادلانه را می‌توان به عنوان یک قرارداد شخصی^{۱۲} (لرنر، ۱۹۷۷) بین فرد و دنیای اجتماعی او در نظر گرفت. در این صورت هرچه فرد بیشتر به دنیای عادلانه باور داشته باشد، ماهیت مشروع و الزام‌آور چنین قراردادی نیرومندتر می‌شود. برای نمونه، هرچه که افراد پایبندی و تعهد بیشتری نسبت به باورهای دنیای عادلانه داشته باشند، تلاش بیشتری هم برای عمل نمودن به شیوه‌ای عادلانه در ارتباط با دیگران می‌کنند. یعنی در سطح رفتار و اقدامات شخصی به خوبی در دنیای اطراف خود چنین باورهایی را انعکاس می‌دهند (بیرهوف، کلاین و کرامپ^{۱۳}، ۱۹۹۱) و در عین حال تلاش بیشتری هم برای توجیه و یا اصلاح بی‌عدالتی‌ها از خود نشان می‌دهند (لرنر و سایمونز^{۱۴}، ۱۹۶۶؛ توماکا و بلاسکوویچ^{۱۵}، ۱۹۹۴). چنین دیدگاهی باعث تقویت حس اعتماد به محیط اطراف می‌شود. در چنین شرایطی، افراد احساس می‌کنند که دیگران با آنها به‌طور منصفانه رفتار می‌کنند و به این لحاظ باعث اعتماد و همکاری متقابل با دیگران می‌شود. به‌طور خلاصه، باور به دنیای عادلانه حالت و تمایل شخصی است و اشخاصی که دارای باورهای نیرومندی در این زمینه هستند، هماهنگ با قواعد انصاف و عدالت رفتار کرده و بنابراین چنین باورهایی رفتار اجتماعی را به همراه کارکردهای روزمره تحت تأثیر قرار می‌دهند. برعکس، باور به دنیای ناعادلانه انعکاسی از تمایل به داشتن آزادی برای واکنش‌هایی متعارض با هر قاعده منصفانه و عادلانه است. بنابراین، باور به دنیای ناعادلانه ممکن است باعث افزایش بدگمانی نسبت به دنیا و انسان‌ها و باعث رفتارهایی شود که از طریق خود دوستی و نفع شخصی بدون تعهد به رفتار کردن مطابق با قواعد انصاف و عدالت هدایت می‌شود. در همین شرایط است که پیامدهای سازشی معطوف به باورهای دنیای عادلانه (افزایش سطح عملکردهای روزانه و بهزیستی و سلامت روانی) را نمی‌توان برای دنیای ناعادلانه در نظر گرفت (دالبرت و همکاران، ۲۰۰۱). این احتمال نیز مطرح است که باورهای دنیای ناعادلانه باعث افزایش بی‌انصافی شود. این امر به دلیل ماهیت بدگمانی و

حدود چهار دهه از تحقیقات و حمایت‌های تحقیقاتی از باورهای دنیای عادلانه^۱ می‌گذرد (فرنهام و پروکتر^۲، ۱۹۸۹؛ لرنر و میلر^۳، ۱۹۷۸). باورهای دنیای عادلانه به نظر جانوف بولمن^۴ (۱۹۹۲) مفروضات بنیادی و شناختی دربارهٔ جهانی است که انسان‌ها در آن زندگی می‌کنند. برحسب این باورها، گفته می‌شود که افراد خوب با حوادث و اتفاقات خوب و افراد بد با اتفاقات بد مواجه می‌شوند. به باور بسیاری از صاحب‌نظران این حوزه، این باورها ماهیت انگیزشی دارند. این باورها قادر به تبیین میزان قابل توجهی از واکنش‌های اجتماعی به بی‌عدالتی (دالبرت^۵، ۱۹۹۶) بوده و دارای پیامدهای بهزیستی روانی هستند (دالبرت، ۱۹۹۲؛ گل‌پرور و جوادی، ۱۳۸۵؛ گل‌پرور، کامکار و جوادی، ۱۳۸۶؛ لایپکوس، دالبرت و زیگلر^۶، ۱۹۹۶).

از آغاز معرفی باورهای دنیای عادلانه به تدریج این سؤال پدید آمد که آیا باور به دنیای عادلانه سازه‌ای تک بعدی یا چند بعدی است. این توجه به‌طور جدی‌تر در پژوهش دالبرت، لایپکوس، سالی و گوچ^۷ (۲۰۰۱) طی سال‌های اخیر به خوبی دنبال شده است. مفهوم سازی‌های اولیه در مورد باورهای دنیای عادلانه بر فرض تک بعدی اما دو قطبی بودن این سازه پایه‌گذاری شده است. تک بعدی اما دو قطبی بودن اشاره‌ای به این واقعیت است که باورهای دنیای عادلانه و دنیای ناعادلانه^۸ دو قطب یک پیوستار مشترک هستند (رابین و پپلاو^۹، ۱۹۷۳، ۱۹۷۵). شواهد بعدی از بررسی همبستگی بین زیرمقیاس‌های دنیای عادلانه و ناعادلانه پرسشنامه رابین و پپلاو (۱۹۷۵) همبستگی‌هایی در سطح صفر را گزارش نموده‌اند (فرنهام، ۱۹۸۵؛ فرنهام و کارانی^{۱۰}، ۱۹۸۵؛ هیون و کونورز^{۱۱}، ۱۹۸۸) و همین امر باعث گشته تا به‌طور جدی مستقل بودن این دو سازه از یکدیگر مطرح شود (فرنهام و پروکتر، ۱۹۸۹). به همین دلیل بسیاری از محققان از جمله دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) بر این باورند چنان‌که باورهای

1. just world beliefs
2. Furnham & Procte
3. Lerner & Miller
4. Janoff-Bulman
5. Dalbert
6. Lipkus & Siegler
7. Lipkus, Sallay, & Goch
8. unjust world beliefs
9. Rubin & Peplau
10. Karani
11. Heaven & Connors

12. personal contract
13. Bierhoff, Klein, & Kramp
14. Simmons
15. Tomaka & Blascovic

سوءظن موجود در زیربنای این باورها است.

در برخی دیدگاه‌های مطرح، باورهای دنیای عادلانه به عنوان خطای ادراکی مثبت نگریسته شده که باعث افزایش سطح بهزیستی روانی می‌شود (تیلر و براون^۱، ۱۹۸۸). مطالعات چندی در داخل و خارج، فرضیه رابطه میان باور به دنیای عادلانه و شاخص‌های بهداشت روانی، شامل رضایت از زندگی کلی و خلق مثبت را مورد بررسی قرار داده‌اند (لرنر و سومرز^۲، ۱۹۹۲؛ دالبرت، ۱۹۹۲؛ گل پرور و جوادی، ۱۳۸۵). گل پرور و جوادی (۱۳۸۵) در ایران بین باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران با رضایت از زندگی، عاطفه مثبت و منفی، افکار خودکار و سلامت عمومی (مشتمل بر جسمانی سازی^۳، اضطراب و بی‌خوابی^۴، نارساکنش‌وری اجتماعی^۵، و افسردگی^۶) روابط معنادار به دست آورده‌اند این وضعیت توسط گل پرور، کامکار، و جوادی (۱۳۸۶) تکرار شده است. یافته حاکی از آن است که باورهای دنیای عادلانه در روابط سلسله مراتبی، بیشترین و نیرومندترین رابطه را با رضایت از زندگی دارد و پس از آن افکار خودکار زمینه‌ساز افسردگی قرار دارند. به عبارت دیگر، شواهد داخلی هم به‌طور جدی گویای آن است که باورهای دنیای عادلانه بر رضایت از زندگی افراد تأثیر می‌گذارد و رضایت از زندگی نیز به نوبه خود، وضعیت و سلامت روانی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. باورهای دنیای عادلانه از جهاتی باعث اعتماد بین فردی نیز می‌شود. چنین اعتمادی چند کارکرد و خدمت برای افراد دارد: (۱) به عنوان منبعی از اعتماد مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری برای آینده عمل می‌کند (هافر^۷، ۲۰۰۰؛ ۲) به عنوان سپری در برابر موقعیت‌های استرس‌زا عمل نموده و باعث افزایش روش‌های مقابله سازش یافته یا کاهش تهدید ذهنی می‌شود (دالبرت، ۱۹۹۶).

رابطه بین دنیای ناعادلانه با متغیرهای شخصی و روانی ابهام بیشتری دارد. چرا که ممکن است باور به دنیای ناعادلانه افراد را به سمت رفتارهایی خارج از انصاف سوق بدهد. برای نمونه، کسانی که مرتکب رفتارهای قانون‌شکنانه می‌شوند، نسبت به کسانی که این رفتارها را مرتکب نمی‌شوند باورهای نیرومندتری

به دنیای ناعادلانه دارند (دالبرت و همکاران، ۲۰۰۱). این شواهد از مطالعات انجام شده بر روی مجرمان و زندانیان به دست آمده است. در این مطالعه تلاش گردید تا شاخص‌های گسترده‌تر وضعیت روانی افراد با باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه مورد مطالعه قرار گیرد. البته پیش‌بینی رابطه بین شاخص‌های وضعیت روانی با باورهای دنیای عادلانه یا باورهای دنیای ناعادلانه دشوار است. به هر حال، هر دو طیف باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه، دنیا را به عنوان مکانی که معنادار است ترسیم می‌کنند. به نظر می‌رسد این وضعیت نسبت به اینکه باور داشته باشیم دنیا بر اساس شانس و تصادف پیش می‌رود بهتر باشد. والستر^۸ (۱۹۶۶) مدعی است که انسان‌ها نیاز دارند تا به دنیای معنادار و برنامه‌ریزی شده باور داشته باشند تا آنها را در برابر اسنادهای مربوط به حوادث تصادفی محافظت کند. در واقع، هیچ‌کس قادر نیست در برابر دنیایی که بر اساس معنی و مفهوم و احیاناً نظم خاصی پیش نمی‌رود برنامه‌ریزی و عملکرد مناسبی داشته باشد. چنین وضعیتی باعث می‌شود تا رفتارهای نظام‌مند به حداقل خود برسند. اپشتاین^۹ (۱۹۹۰) عقیده دارد باور به دنیای معنادار، یکی از چهار باور اساسی است که شخصیت افراد را شکل می‌دهد. پژوهش حاضر در راستای پاسخگویی به سؤال زیر به اجرا درآمده است: آیا بین باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه با وضعیت روانی افراد روابط ساده و چندگانه وجود دارد؟

روش

جامعه آماری، نمونه، و روش اجرای پژوهش: جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه زنان و مردان ۱۶ سال به بالای ساکن در شهر اصفهان تشکیل داده‌اند. جامعه آماری فوق‌الذکر به جز شرط سنی، دارای محدودیت تحصیلاتی، شغلی، و وضعیت تأهل نبوده است. نمونه پژوهش حاضر ۳۱۹ زن و مرد ساکن در اصفهان بودند. برای دستیابی به این نمونه، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شده بر اساس نقشه شهری، شهر اصفهان به چهار منطقه شرق، غرب، جنوب، و شمال تقسیم شد، سپس از هر منطقه ۵ تا ۸ خیابان (بر اساس تعداد خیابان‌های هر منطقه) اصلی به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله بعد، از هر خیابان تعداد ۵ کوچه اصلی انتخاب شد و در مرحله سوم از هر کوچه به‌صورت تصادفی پنج منزل یا مغازه برای نمونه‌گیری (بر

8. Walster

9. Epstein

1. Taylor & Brown
2. Somers
3. somaization
4. anxiety and insomnia
5. social dysfunction
6. depression
7. Hafer

این پرسشنامه بر حسب آلفای کرونباخ ۰/۶۶۱ و ضرایب اسپیرمن - براون و گاتمن به ترتیب ۰/۶۳۵ و ۰/۶۳۴ به دست آمد.

پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه جهانی^۳: این پرسشنامه دارای هفت سؤال است و توسط لایپکوس^۴ (۱۹۹۱) تهیه و اعتباریابی شده است. مقیاس پاسخگویی این پرسشنامه هم به صورت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم= ۱، کاملاً موافقم= ۵) و هم به صورت شش درجه‌ای است. به لحاظ همسانی بین مقیاس‌های باورهای دنیای عادلانه (عمومی و جهانی) در این پژوهش مقیاس شش درجه‌ای مورد استفاده قرار گرفته است. بنابراین، حداقل نمره اکتسابی پاسخگو در این پرسشنامه ۷ و حداکثر آن ۴۲ می‌باشد. لایپکوس (۱۹۹۱) آلفای کرونباخ ۰/۶۵ و شاخص همسانی ۰/۲۱ را برای این پرسشنامه گزارش نموده است. دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) نیز آلفای کرونباخ و شاخص همسانی مشابهی را برای این پرسشنامه گزارش نموده‌اند. این پرسشنامه نیز مانند پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه عمومی برای اولین بار برای این پژوهش ترجمه و آماده شده است. روند ترجمه و آماده سازی این پرسشنامه با پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه عمومی مشابه بوده است. ضرایب پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر نیز بر حسب آلفای کرونباخ ۰/۸ و بر حسب ضریب تنصیف اسپیرمن - براون و گاتمن به ترتیب ۰/۷۹۷ و ۰/۷۷۴ به دست آمد.

پرسشنامه باورهای دنیای ناعادلانه: این پرسشنامه دارای چهار سؤال است و توسط دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) تهیه و اعتباریابی شده است. مقیاس پاسخگویی این پرسشنامه شش درجه‌ای (کاملاً مخالفم= ۱، کاملاً موافقم= ۶) است و حداقل نمره‌ای که فرد در این پرسشنامه کسب می‌نماید ۴ و حداکثر ۲۴ می‌باشد. دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) آلفای کرونباخ ۰/۶۶ و شاخص همسانی ۰/۳۳ را برای این پرسشنامه به دست آورده‌اند. این پرسشنامه توسط گل‌پرور و سجادیان (۱۳۸۶) ترجمه و آماده اجرا شده است. روند ترجمه و آماده سازی اجرای این پرسشنامه نیز شبیه روند ترجمه و آماده سازی دو پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه عمومی و کلی بوده است. ضرایب پایایی این پرسشنامه بر حسب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۵۳ و ضرایب اسپیرمن - براون و گاتمن نیز ۰/۵۶۴ به دست آمد.

اساس پلاک فرد و زوج انتخاب شدند. بنابراین از هر منطقه بین ۲۵ تا ۴۰ کوچه انتخاب شدند. از ۳۱۹ نفر گروه نمونه پژوهش، ۱۳۰ نفر مرد (معادل ۴۰/۷ درصد) و ۱۸۹ نفر (معادل ۵۹/۲ درصد) زن بودند. اما ترکیب سنی این ۳۱۹ نفر نیز بدین شرح است: ۵۴ نفر زیر بیست سال (معادل ۱۶/۹ درصد)، ۱۰۷ نفر بین ۲۱ تا ۳۰ سال (معادل ۳۳/۵ درصد)، ۳۷ نفر بین ۳۱ تا ۴۰ سال (معادل ۱۱/۵ درصد)، ۶۹ نفر بین ۴۱ تا ۵۰ سال (معادل ۲۱/۶ درصد)، و ۵۲ نفر ۵۱ سال و بیشتر (معادل ۱۶/۳ درصد). همچنین میانگین سنی گروه نمونه پژوهش حاضر ۳۴/۷۹ و انحراف معیار سنی آنها ۱۴/۴۰ بود. از نظر وضعیت تأهل نیز ۱۳۵ نفر مجرد و ۱۸۴ نفر متأهل بودند. پرسشنامه‌های این پژوهش همه به صورت یکجا به افرادی که برای نمونه انتخاب شده‌اند تحویل شده و به صورت انفرادی (و نه گروهی) پاسخ داده شده‌اند. برای هر فرد ابتدا توضیح کلی در باب نحوه پاسخگویی هر پرسشنامه (به‌ویژه پرسشنامه وضعیت روانی) ارائه شده، سپس پرسشنامه‌ها در اختیار آنها قرار گرفته تا پاسخ دهند. زمان پاسخگویی برای همه پرسشنامه‌ها همراه با هم بین ۳۰ تا ۳۵ دقیقه به صورت میانگین بوده است.

ابزار سنجش

پرسشنامه باورهای دنیای عادلانه عمومی^۱: این پرسشنامه شامل شش سؤال است و توسط دالبرت، مونتادا و اش‌میت^۲ (۱۹۸۷) تهیه و اعتباریابی شده است. مقیاس پاسخگویی این پرسشنامه شش درجه‌ای (کاملاً مخالفم= ۱، کاملاً موافقم= ۶) است و حداقل نمره‌ای که پاسخگو در این پرسشنامه کسب می‌کند ۶ و حداکثر آن ۳۶ می‌باشد. دالبرت و همکاران (۱۹۸۷) آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و شاخص همسانی ۰/۳۲ را برای این پرسشنامه گزارش نموده‌اند. دالبرت و همکاران (۲۰۰۱) نیز در مطالعه خود آلفای کرونباخ ۰/۷۶ و شاخص همسانی ۰/۳۵ را برای این پرسشنامه گزارش نموده‌اند. این پرسشنامه برای اولین بار در این پژوهش ترجمه و آماده اجرا شده است. در ترجمه ابتدا پرسشنامه فرم انگلیسی به فارسی برگردانده شد، سپس در اختیار یک تن از اساتید روانشناسی مسلط به زبان انگلیسی قرار داده شد تا متن ترجمه را با متن اصلی تطبیق بدهد. پس از تطبیق، اصلاحات ترجمه‌ای و ویرایشی لازم صورت گرفت. ضرایب پایایی

3. global just world beliefs
4. Lipkus

1. general just world beliefs
2. Montada & Schmitt

جدول ۱ - میانگین و انحراف معیار مقیاس‌های وضعیت روانی و همبستگی آنها با باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه

متغیرهای وضعیت روانی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	دنیای عادلانه عمومی (۳)	دنیای عادلانه جهانی (۴)	دنیای ناعادلانه (۲)
شکایات جسمانی	۹/۴۵	۷/۸۱	۰/۴۴۲	-۰/۰۸۴	-۰/۰۶۹	۰/۰۷۳
وسواس فکری و عملی	۹/۵۰	۶/۵۰	۰/۳۶۸	** -۰/۱۵۶	* -۰/۱۳۹	۰/۰۷۳
حساسیت بین فردی	۷/۱۶	۵/۵۷	۰/۳۱۵	** -۰/۱۵۰	-۰/۰۸	۰/۱۱
افسردگی	۱۲/۳۵	۹/۲۷	۰/۵۲۴	** -۰/۱۷۱	* -۰/۱۲۶	۰/۰۹۴
اضطراب	۸/۲۴	۶/۸۴	۰/۳۸۷	-۰/۱	-۰/۰۸۱	۰/۰۷
خصوصیت	۴/۶۲	۴/۰۶	۰/۲۲۹	* -۰/۱۱۸	۰/۰۸۹	-۰/۰۲۴
ترس مرضی	۲/۳۹	۲/۸۷	۰/۱۶۳	-۰/۰۶۶	-۰/۱۰۳	۰/۰۵۴
سوءظن و بدگمانی	۷/۹۳	۴/۷۲	۰/۲۶۷	** -۰/۱۵۷	-۰/۱۰۵	* ۰/۱۲۹
روان‌پریشی	۶/۰۱	۵/۰۷	۰/۲۸۷	-۰/۰۸	-۰/۰۹۲	۰/۰۱۸

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

یافته‌ها

در این قسمت ابتدا همبستگی‌های ساده بین باورهای دنیای عادلانه جهانی و عمومی و باورهای دنیای ناعادلانه با وضعیت روانی افراد ارائه شده و سپس به دنبال آن روابط چندگانه متغیرهای فوق ارائه شده است.

چنان‌که در جدول ۱ دیده می‌شود از بین نه شاخص وضعیت روانی، وسواس فکری و عملی ($r = -0.156$)، حساسیت بین فردی ($r = -0.150$)، افسردگی ($r = -0.171$)، خصوصیت ($r = -0.118$) و سوءظن ($r = -0.157$) با باورهای دنیای عادلانه عمومی دارای رابطه منفی معنادار ($P < 0.01$ یا $P < 0.05$) بوده‌اند. برای باورهای دنیای عادلانه جهانی نیز صرفاً وسواس فکری و عملی ($r = -0.139$) و افسردگی ($r = -0.126$) با این متغیر دارای رابطه منفی و معنادار ($P < 0.05$) و برای باورهای دنیای ناعادلانه صرفاً سوءظن ($r = 0.129$) با این متغیر دارای رابطه مثبت و معنادار ($P < 0.05$) بوده است. در جدول ۲ ضرایب همبستگی بین باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه ارائه شده است.

چنان‌که در جدول ۲ دیده می‌شود، باورهای دنیای عادلانه عمومی و جهانی با یکدیگر همبستگی مثبت و معنادار ($r = 0.647$) دارند، در حالی که بین باورهای دنیای عادلانه عمومی ($r = -0.244$) و باورهای دنیای عادلانه جهانی ($r = -0.316$) با باورهای دنیای ناعادلانه روابط منفی و معنادار ($P < 0.01$) وجود دارد. در جدول ۳ و ۴ نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی باورهای دنیای عادلانه عمومی و جهانی از طریق شاخص‌های وضعیت روانی ارائه شده است.

پرسشنامه SCL-90-R: این پرسشنامه یکی از پر استفاده‌ترین پرسشنامه‌های سنجش علائم روانی است نود سؤال و نه زیرمقیاس دارد. این آزمون توسط دراگوتیس و همکاران (۱۹۷۳ به نقل از میرزایی، ۱۳۵۹) تهیه شده و در ایران میرزایی (۱۳۵۹) ضرایب پایایی قابل قبولی برای آن گزارش نموده است. نه زیرمقیاس این پرسشنامه شامل شکایات جسمانی (۱۲ سؤال)؛ وسواس فکری و عملی^۲ شامل ۱۰ سؤال؛ حساسیت بین فردی^۳ شامل ۹ سؤال؛ افسردگی شامل ۱۳ سؤال؛ اضطراب شامل ۱۰ سؤال؛ خصوصیت^۴ شامل ۶ سؤال؛ هراس مرضی^۵ شامل ۷ سؤال؛ افکار پارانوئیدی^۶ شامل ۶ سؤال؛ و پسیکوز^۷ شامل ۱۰ سؤال می‌باشد. هفت سؤال این پرسشنامه در هیچ‌یک از نه زیرمقیاس این پرسشنامه قرار نمی‌گیرد، با این حال برای مطالعه بالینی و تشخیصی توجه به این هفت سؤال مفید است. هر یک از سؤالات این پرسشنامه بر یک طیف ۵ درجه‌ای و بر حسب میزان ناراحتی از نمره صفر (برای گزینه هیچ) تا چهار (برای گزینه به شدت) را دریافت می‌کند. آلفای کرونباخ کل پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۹۶۳ به دست آمد و آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌ها از ۰/۸۴ تا ۰/۹۱ در نوسان بود. ضرایب اسپیرمن - براون و گاتمن نیز برای کل پرسشنامه ۰/۹۳ و ۰/۹۲۱ به دست آمد.

1. Symptom Checklist-90-Revised
2. obsessive-compulsive
3. interpersonal sensitivity (INT)
4. hostility (HOS)
5. phobic anxiety (PHOB)
6. paranioid (PAR)
7. psychotism (PYS)

جدول ۲ - میانگین، انحراف معیار باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه و همبستگی آنها

باورها	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	دنیای عادلانه عمومی (F)	دنیای عادلانه جهانی (F)	دنیای ناعادلانه (F)
دنیای عادلانه عمومی	۲۱/۰۶	۵/۵۳	۰/۳۱۳	۱	**۰/۶۴۷	**۰/۲۴۴
دنیای عادلانه جهانی	۱۸/۳۹	۴/۱۷	۰/۲۳۶	**۰/۶۴۷	۱	**۰/۳۱۶
دنیای ناعادلانه	۱۳/۶۱	۲/۷۰	۰/۱۵۲۰	**۰/۲۴۴	**۰/۳۱۶	۱

* p < ۰/۰۱

جدول ۳ - ضرایب همبستگی چندگانه و تحلیل واریانس رگرسیون گام به گام برای پیش بینی باورهای دنیای عادلانه عمومی و جهانی

باورهای دنیای عادلانه	الگو (گام به گام)	ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد	ضریب F	معناداری
باورهای دنیای عادلانه عمومی	افسردگی	۰/۱۷۱	۰/۰۲۹	۰/۰۲۶	۵/۴۵۸	۹/۳۳۴	۰/۰۰۲
باورهای دنیای عادلانه جهانی	نمره سوالات اضافی	۰/۱۷	۰/۰۲۹	۰/۰۲۶	۴/۱۲۱	۹/۲۷۸	۰/۰۰۳

باورهای دنیای عادلانه	الگو (گام به گام)	ضرایب		معناداری
		ضرایب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	
عمومی	مقدار ثابت	۲۲/۳۲۴	۰/۵۱۵	۰/۰۰۰
	افسردگی	-۰/۱۰۲	۰/۰۳۳	۰/۰۰۲
جهانی	مقدار ثابت	۱۹/۴۱۳	۰/۴۰۹	۰/۰۰۰
	نمره سوالات اضافی	-۰/۱۵۹	۰/۰۵۲	۰/۰۰۳

وضعیت روانی، افسردگی با باورهای دنیای عادلانه عمومی دارای ضریب همبستگی چندگانه ۰/۱۷۱ است و نمره سوالات اضافی نیز با باورهای دنیای عادلانه جهانی دارای ضریب همبستگی چندگانه ۰/۱۷ بوده است.

لازم به ذکر است که تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش‌بینی باورهای دنیای عادلانه عمومی و جهانی هیچ شاخصی از شاخص‌های وضعیت روانی که قادر به پیش‌بینی معنادار این نوع باورها باشند را نشان نداد، لذا نتایج این تحلیل ارائه نشده است. چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، از بین کلیه شاخص‌های

جدول ۴ - ضرایب همبستگی چندگانه در رگرسیون همزمان و گام به گام برای پیش بینی دنیای ناعادلانه

الگو	متغیرها	ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد	ضریب F	معناداری
همزمان	حساسیت بین فردی+پارانویا	۰/۲۳۶	۰/۰۵۶	۰/۰۲۸	۲/۶۶۲	۱/۹۸۸	۰/۰۴
گام به گام	پارانویا	۰/۱۲۹	۰/۰۱۷	۰/۰۱۴	۲/۶۸۱	۵/۲۷۳	۰/۰۲۲

الگو	مقادیر و متغیرها	ضرایب		معناداری
		ضرایب غیراستاندارد	ضریب استاندارد	
همزمان	مقدار ثابت	۱۳/۰۲۵	۰/۳۱۷	۰/۰۰۰
	حساسیت بین فردی	-۰/۰۹۶	۰/۰۴۹	۰/۰۵
	پارانویا	۰/۱۳۸	۰/۰۴۶	۰/۰۰۳
گام به گام	مقدار ثابت	۱۳/۰۳۲	۰/۲۹۷	۰/۰۰۰
	پارانویا	۰/۰۷۴	۰/۰۳۲	۰/۰۲۲

مقدار واریانس تبیین شده باورهای دنیای عادلانه عمومی و جهانی از طریق افسردگی و نمره سؤالات اضافی ۲/۶ درصد به صورت تعدیل شده است. در جدول ۴ نتایج تحلیل رگرسیون همزمان و گام به گام برای پیش‌بینی باورهای دنیای ناعادلانه ارائه شده است. چنان‌که در جدول ۴ دیده می‌شود در رگرسیون همزمان حساسیت بین‌فردی و پارانویا با باورهای دنیای ناعادلانه دارای ضریب همبستگی چندگانه ۰/۲۳۶ است. مقدار واریانس

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان داد که باورهای دنیای عادلانه عمومی با وسواس فکری و عملی، حساسیت بین‌فردی، افسردگی، خصومت و پارانویا دارای رابطه منفی و معنادار است. به عبارت دیگر با رو به وخامت نهادن نسبی وضعیت روانی افراد (به‌ویژه در ابعاد یاد شده) نظام باورهای دنیای عادلانه عمومی به سمت کمتر عادلانه تلقی کردن شرایط عمومی زندگی و اجتماع سوق داده می‌شود. گل‌پرور و جوادی (۱۳۸۵) و گل‌پرور، کامکار و جوادی (۱۳۸۶) حاکی از وجود رابطه بین شاخص‌های بهداشت روانی، نظیر افسردگی، شکایات جسمانی، نارسایی عملکرد اجتماعی و اضطراب با باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران است، همسوی باشد. به‌ویژه در مطالعات یاد شده افسردگی با باورهای دنیای عادلانه مرتبط بوده است. افسردگی از بین کلیه شاخص‌ها قادر به پیش‌بینی باورهای دنیای عادلانه عمومی است. به گونه‌ای که با افزایش نمرات افسردگی تمایل به تلقی کسر عادلانه شرایط دنیا به صورت عمومی افزایش می‌یابد. در بُعد افسردگی، خلق و خوی افسرده، بی‌علاقگی نسبت به لذت‌های زندگی، نداشتن انگیزه و از دست دادن انرژی حیاتی مطرح است (میرزایی، ۱۳۵۹). چنان‌که تحقیقات قبلی نشان داده، افرادی که باور به عادلانه بودن شرایط زندگی و دنیا دارند، مناسب‌تر و بهتر برای آینده خود برنامه‌ریزی نموده و در زندگی هدفمندتر عمل می‌کنند (گل‌پرور و جوادی، ۱۳۸۵؛ گل‌پرور و عریضی، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶). این وضعیت تا اندازه قابل توجهی حاکی از آن است که گرایش خلقی انسان به سمت افسردگی وی را از پرداختن فعال همراه با پشتکار به زندگی و برنامه‌های زندگی باز می‌دارد. این بازداری باعث عدم دستیابی به دستاوردهایی می‌شود که برای فرد رضایت‌بخش و امیدوار کننده باشند. این روند در طی مسیر خود فرد را الزاماً وا می‌دارد تا از بین بی‌کفایتی شخصی و ناعادلانه بودن شرایط دنیا یکی را به‌طور مقطعی یا حتی دائمی انتخاب کند. به نظر گل‌پرور (۱۳۸۶) بیشتر افراد احتمالاً راه حل

تبیین شده تعدیلی برای باورهای دنیای ناعادلانه از طریق حساسیت بین‌فردی و پارانویا برابر ۲۸٪ است. در رگرسیون گام به گام (ردیف دوم) صرفاً پارانویا با باورهای دنیای ناعادلانه دارای ضریب همبستگی چندگانه ۰/۱۲۹ است. مقدار واریانس تبیین شده تعدیلی باورهای دنیای ناعادلانه از طریق پارانویا در رگرسیون گام به گام ۱۴٪ می‌باشد.

شناختی ناعادلانه تلقی کردن دنیا را در پیش می‌گیرند. چرا که همین امر علی‌رغم اینکه در نهایت به درماندگی و بی‌انگیزگی رفتاری و شناختی منجر می‌شود حداقل در لحظاتی افراد را از سرزنش خویش بازداری می‌کند. چنانچه در ساختار روانی فرد سوءظن و بدگمانی نسبت به دیگران، حساسیت بین‌فردی (مشمتمل بر احساس عدم کفایت و حقارت فرد در مقایسه خود با دیگران) و وسواس‌های فکری و عملی نیز وارد عمل شوند، اوضاع وخیم‌تر می‌شود. این وضعیت در تحقیقات گل‌پرور و جوادی (۱۳۸۵) و گل‌پرور، کامکار و جوادی (۱۳۸۶) که نشان داده شده از بین متغیرهای روانی - فردی (نظیر عاطفه مثبت و منفی، افسردگی، اضطراب و بی‌خوابی، نارساکنش‌وری اجتماعی، شکایات جسمانی، افکار خودکار و رضایت زندگی) احساس رضایت از زندگی قادر به اثرگذاری بر باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران است، تا اندازه‌ای تأیید شده است. البته روابط بین متغیرهای روانی و فردی با باورهای دنیای عادلانه به لحاظ ماهیت اساساً دو سویه است، ولی به هر حال در این دوسویگی از هر سو وارد این رابطه شویم می‌توانیم سوی دیگر را تغییر دهیم. به این جهت بحث و نتیجه‌گیری کنونی به لحاظ در نظر گرفتن باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه به عنوان متغیر ملاک و شاخص‌های وضعیت روانی به عنوان متغیر پیش‌بین (مستقل) اساساً دارای جهت‌گیری یک سویه افسردگی به باورهای دنیای عادلانه عمومی است.

یافته‌های حاصل از باورهای دنیای عادلانه جهانی نیز حاکی از وجود رابطه منفی و معنادار بین این باورها با وسواس فکری و عملی و افسردگی بود. تحلیل رگرسیون گام به گام صورت گرفته حاکی از آن بود که نمره کل سؤالات اضافی قادر به پیش‌بینی این متغیر است. در این مورد نیز با توجه به بتا استاندارد منفی این رابطه بدین شرح بود که با افزایش نمرات افراد در هفت سؤال مربوط به نمرات اضافی که مربوط به بی‌اشتهایی و زود بیمار

شدن و امثال آن می‌باشد، افراد شرایط جهانی را کمتر عادلانه ارزیابی می‌کنند. محدودتر شدن روابط بین شاخص‌های وضعیت روانی با باورهای دنیای عادلانه جهانی نسبت به باورهای دنیای عادلانه عمومی تا اندازه‌ای متأثر از مؤلفه‌های مطرح در باورهای دنیای عادلانه جهانی است. این باورها شرایط کلی‌تری را نسبت به باورهای دنیای عادلانه عمومی (که اساساً به جامعه و اجتماع افراد پاسخگو محدود می‌شود) مورد قضاوت و داوری قرار می‌دهند. به این لحاظ در سطح باورهای دنیای عادلانه، باورهای کلی‌تر و جهانی‌تر به‌طور منطقی باید دارای رابطه کمتری با شاخص‌های وضعیت روانی افراد باشند.

در مورد باورهای دنیای ناعادلانه در سطح روابط ساده، صرفاً پارانوئید و در سطح روابط چندگانه حساسیت بین فردی و پارانوئید با باورهای دنیای ناعادلانه دارای رابطه معنادار بودند. جهت رابطه بین پارانوئید با باورهای دنیای ناعادلانه مثبت ولی حساسیت بین فردی با این نوع باورها دارای رابطه منفی بود. بدین معنی که با افزایش سوءظن و بدگمانی، افراد بیشتر دنیا را ناعادلانه تلقی می‌کنند و در مقابل با افزایش حساسیت بین فردی عکس عمل نموده و دنیا را کمتر ناعادلانه تلقی می‌نمایند. در سطح نتیجه‌گیری اولیه کاملاً مشخص است که باور به بی‌عدالتی به‌طور جدی از طریق سوءظن و بدگمانی تغذیه می‌شود. در بعد پارانوئید ویژگی‌هایی نظیر سوءظن، خود بزرگ‌بینی، خود محوری و نگران در مورد از دست دادن خود مختاری و گرایش به خصومت و پرخاشگری دیده می‌شود. این مجموعه ویژگی‌ها روابط و تعامل افراد را با محیط اطراف و دیگر انسان‌ها دستخوش تغییر و تخریب می‌کند. برای نمونه چنان‌که فردی دارای خود بزرگ‌بینی باشد، طبعاً از آنچه از شرایط زندگی و اجتماعی نصیب می‌شود چندان راضی نخواهد شد. حال چنان‌که این فرد بدگمانی‌های خود را به دیگران نیز برون‌فکنی سازد و آنها را در روابط با خود متهم به توطئه‌چینی و دسیسه‌سازی هم نماید، طبعاً نتایج مثبتی از تعامل خود به دست نمی‌آورد. این امر چنین فردی را به بدبینی بیشتر سوق می‌دهد. نظریه پردازی‌های مطرح در باب باورهای دنیای ناعادلانه (گل‌پرور، ۱۳۸۶) مشتمل بر این واقعیت است که افراد دارای باورهای دنیای ناعادلانه نیرومند برخلاف کسانی که به دنیای عادلانه باور دارند، تمایل و تعهد چندان برای عمل کردن به شیوه‌ای منصفانه با دیگران ندارند. این افراد عمیقاً بر نفع شخصی متمرکز هستند؛ یعنی هیچ تعهد و الزامی (و حتی باوری) ندارند که اگر می‌خواهند دیگران با آنها منصفانه رفتار کنند آنها هم باید با دیگران منصفانه برخورد کنند.

تفکرات بزرگ‌منشی و سوءظن و بدگمانی که محوریت جدی در پارانوئیا دارد، اساساً مانعی برای رفتارهای عادلانه و منصفانه است. به‌طور طبیعی این اشخاص زمانی که با این انتظارات متورم وارد عرصه‌های مختلف دنیا و زندگی می‌شوند نمی‌توانند انصاف و عدالت رفتاری را از شرایط به دست آورند و لذا به‌طور طبیعی به سمت باور به بی‌عدالتی در دنیا سوق داده می‌شوند. در حالی‌که در این روند با احتمال خیلی زیاد این بی‌عدالتی واقعی نیست که این افراد (افرادی که باور به بی‌عدالتی در دنیا دارند) از آن رنج می‌برند، بلکه وضعیت روانی مشتمل بر پارانوئیا مشکل اصلی این افراد است.

در مجموع یافته‌های این پژوهش تا اندازه‌ای تصویری اولیه از روابط ساده و چندگانه بین باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه با وضعیت روانی افراد به دست داد. تحقیق قبلی گل‌پرور و سجادیان (۱۳۸۵) همسویی قابل ملاحظه‌ای را با این پژوهش در باب باورهای دنیای ناعادلانه داشت. ولی در مجموع شواهد به دست آمده حاکی از آن است که باورهای ضعیف دنیای عادلانه عمومی از وضعیت روانی افراد و به‌ویژه افسردگی متأثر است. اگر باور به دنیای عادلانه را نیرو محرکه رفتارهای انسان بر مبنای انصاف و عدالت در سطح اجتماع، زندگی و امثال آن تلقی کنیم، رابطه سنجی انجام شده اهمیت جدی‌تر پیدا می‌کند. در واقع شاید بتوان گفت وجود رفتارهای مبتنی بر بی‌عدالتی و بی‌انصافی در سطوح مختلف اجتماعی خبر از وخامت وضعیت روانی و بهداشت روانی افراد دارد. لازم است تحقیقات مشابه این پژوهش در نقاط مختلف دیگر (در شهرستان‌ها و استان‌های دیگر) صورت پذیرد تا تصویری قاطع‌تر از روابط بین باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه با وضعیت روانی افراد به دست آید. در عین حال به عنوان یک محدودیت باید توجه داشت که پژوهش حاضر در بین زنان و مردان در شهر اصفهان انجام شده و تا انجام تحقیقات مشابه در دیگر نقاط کشور باید در تعمیم‌دهی نتایج احتیاط لازم در نظر گرفته شود.

مراجع

گل‌پرور، محسن. (۱۳۸۶). ساختار عاملی پرسشنامه رابین و پیلاو: تمایزی بر باورهای دنیای عادلانه و ناعادلانه (مقاله در مرحله داوری در مجله علوم روانشناختی).

گل‌پرور، محسن؛ و جوادی، سارا. (۱۳۸۵). الگوی ارتباطی بین باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران با شاخص‌های بهداشت روانی. *اصول بهداشت روانی، سال هشتم، شماره ۲*.

- بهار ۱۳۸۶، ص ۶۸-۳۹.
- گل پرور، محسن؛ و عریضی، حمیدرضا. (۱۳۸۵). مقایسه نگرش زنان و مردان اصفهانی نسبت به دنیای عادلانه برای زنان و مردان. پژوهش زنان، شماره پیاپی ۱۶، دوره ۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۵، ص ۹۵-۱۱۴.
- گل پرور، محسن؛ و عریضی، حمیدرضا. (۱۳۸۵). اعتباریابی همزمان پرسشنامه‌های باورهای دنیای عادلانه. مقاله پذیرش شده و در مرحله چاپ در فصلنامه پژوهش علوم انسانی دانشگاه اصفهان.
- Bier Hoff, H. W., Klein, R., & Cramp, P. (1991). Evidence for the altruistic personality from data on accident research. *Journal of Personality*, 59, 263-280.
- Dalbert, C. (1992). Young adult's subjective well-being: theoretical and empirical analyses of its structure and stability. *Zeitschrift fur Differentially and Diagnostics Psychologies*, 13, 207- 720.
- Dalbert, C. (1996). *Dealing with injustice. A psychological analysis*. Bern, Switzerland: Huber.
- Dalbert, C., Lipkus, I. M., Sallay, H., & Goch, I. (2001). A just and an unjust world: Structure and validity of different world beliefs. *Personality and Individual Differences*, 30, 561-577.
- Dalbert, C., Montada, L., & Schmitt, M. (1987). Belief in a just world as motive: validity correlates of two scales. *Psychologist Beitrage*, 29, 596-615.
- Epstein, S. (1990). Cognitive-experimental self-theory. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research*, (pp.165-192). New York: Guilford Press.
- Furnham, A. (1985). Just world beliefs in an unjust society: a cross cultural comparison. *European Journal of Social Psychology*, 15, 363-366.
- Furnham, A., & Karani, R. (1985). A cross-cultural study of attributions to woman, just world, and locus of control beliefs. *Psychologia*, 28, 11-20.
- Furnham, A., & Procter, E. (1989). Belief in a just world: review and critique of the individual difference literature. *British Journal of Social Psychology*, 28, 11-20.
- Hafer, C. L. (2000). Investment in long-term goals and commitment to just means drive the need to believe in a just world. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 1059-1073.
- پائیز و زمستان، ۱۳۸۵، (چاپ ۸۶)، صص ۱۲۲-۱۰۹.
- گل پرور، محسن؛ و سجادیان، ایلناز. (۱۳۸۶). تحلیل اکتشافی رابطه شاخص‌های وضعیت روانی افراد با باورهای دنیای عادلانه آنها (مقاله در مرحله دآوری در فصلنامه روان‌شناسان ایرانی).
- گل پرور، محسن؛ کامکار، منوچهر؛ و جوادی، سارا. (۱۳۸۶). رابطه بین سلامت عمومی، عاطفه مثبت و منفی، رضایت از زندگی و افکار خودکار با باورهای دنیای عادلانه برای خود و دیگران. دانش و پژوهش در روانشناسی، سال نهم، شماره ۳۱، Heaven, P. C. L., & Connors, J. (1988). Personality, gender, and just world beliefs. *Australian Journal of Psychology*, 40, 261-266.
- Janoff-Bullman, R. (1992). *Shattered assumptions: toward a new psychology of trauma*. New York: Free Press.
- Lerner, M. J. (1977). The justice motive: some hypotheses as to its origins and forms. *Journal of Personality*, 45, 1-32.
- Lerner, M. J., & Miller, D. T. (1978). Just world research and the attribution process: Looking back and ahead. *Psychological Bulletin*, 85, 1030-1051.
- Lerner, M. J., & Simmons, C. H. (1966). The observer's reaction to the innocent victim: comparison or rejection? *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 203-210.
- Lerner, M. J., & Somers, D. G. (1992). Employee's reactions to an anticipated plant closure: the influence of positive illusion. In L. Montana, & S. H. Fillip (Eds.), *Life crises and experiences of loss in adulthood* (pp.229-254). Hillsdale, NJ: LEA.
- Lipkus, I. (1991). The construction and preliminary validation of a global belief in a just world scale and the exploratory analysis of the multidimensional belief in a just world scale. *Personality and Individual Differences*, 12, 1171-1178.
- Lipkus, I. M., Dalbert, C., & Ziegler, I. C. (1996). The importance of distinguishing the belief in a just world for self vs. others. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 666-677.
- Rubin, Z., & Peplau, L. A. (1973). Belief in a just world and reactions to another's lot: a study of participants in the national draft lottery. *Journal of Social Issues*, 29(4), 73-93.
- Rubin, Z., & Peplau, L. A. (1975). Who believes in a just world? *Journal of Social Issues*, 31(3), 65-89.

Taylor, S. E., & Brown, G. (1988). Illusion and well being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103,193-210.

Tomaka, J., & Blascovich, J. (1994). Effects of justice beliefs on cognitive appraisal of and

subjective, physiological, and behavioral responses to potential stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67,732-740.

Walster, E. (1966). Assignment of responsibility for an accident. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 73-79.